

ZPRAVODAJ 2018

MIMOŘÁDNÉ VYDÁNÍ KLUBOVÉHO ČASOPISU

www.skalnicky-plzen.cz

Vážení čtenáři,

doufám, že se právě procházíte naší připravenou květinovou zahradou a užíváte si nějaký pěkný pohodový sluníčkový den. Jaro je v plném proudu. Toto období mám nejraději, ale už přípravu na něj si užívám. Začíná to již v době zimního slunovratu, kdy oslavuji, že se k nám sluníčko opět vrací. To pak objíždím na běžkách hory a sleduji vykreslování zimních květů na omrzlých březích pramenišť našich řek. Na Šumavě jedu v lednu zkontrolovat prameny Vltavy a v únoru to otočím do Krkonoš k pramenům Labe. Cestou nahoru zažiji opravdovou zimu, kdy na pláních jsou ojedinělé smrky zabalené do zimního kabátu a další se vahou své pokrývky sklánějí až k zemi. Do toho přidává slunce svoji záři, šimrá rampouchy na větvích otužilých stromů a slibuje, že se dočkám a že za chvíli prohřeje horskou louku silnějšími paprsky, rozpustí sníh a vytáhne ze země horskou květenou. Zatím na Labské louce marně hledám pramen Labe, neboť je schován pod dvoumetrovou peřinou sněhu společně se svojí vlasatou děvou a s erby českých měst, a já vím, že je vše v pořádku, že bude na jaře vody dost, až se to všechno rozpustí a zalije naše louky živou vláhou. Tak přejeďu raději do naší Plzně, kde je přeci jen tepleji, čemeřice na mně už mává purpurovými květy, zlatý vilín odkvétá, brambořík protlačil svá poupátka ven, sněžěnky skromně zdobí trávník na spodní zahradě a lomikámeny se připravují udělat mi radost svými jemnými kvítky. A za nimi se připravují zástupy petrklíčů, podléšek, kandíků, floxů, hořců, trávníček, karafiátků, tařic a tařiček i jiných rostlin, které mám tak ráda. A tak Vám závidím, že Vy už to máte a já se při přípravě tohoto zpravodaje těším a plánuji, ale nic se nesmí uspěchat. Ani to těšení.

Jana Cibulková

Zájezd na Pardubicko – alpinum pěstitele

» Plánované výstavy:

Výstava „Podzim v Alpinu 2018“

15. 9. 2018 – 19. 9. 2018
20. 9. 2018 ještě do 12 hodin prodej

Výstava „Jaro v Alpinu 2019“

2. 5. 2019 do 10. 5. 2019
11. 5. 2019 ještě do 12 hodin prodej

Výstava „Podzim v Alpinu 2019“

11. 9. 2019 do 14. 9. 2019
15. 9. 2019 ještě do 12 hodin prodej

» Důležité kontakty

Předseda:

Lumerding Karel, tel.: 737 184 462
e-mail: lumeka@seznam.cz

Místopředseda:

Liška Petr, tel.: 723 989 612
e-mail: fox.pet@seznam.cz

Jednatelka:

Stezková Blažena, tel.: 724 960 793
e-mail: badulas@centrum.cz

Příprava podzimní výstavy 2017

Děkujeme Komisi životního prostředí Rady města Plzně, která nám umožnila zpravodaj vydat.

Vydal Alpinum klub Plzeň v roce 2018 jako neprodejný výtisk v počtu 1000 ks.

Redakční tým: Jana Cibulková, Denisa Maxová, Bohumila Plocarová, Jiří Berkovec.

Tisk: MK.tisk – Miroslav Kratochvíl, grafická úprava a sazba: Daniel Boček

Ocúny kvetou nejen na podzim

Text a foto: Josef Hlavatý

Ocún (*Colchicum*) je v přírodě rozšířen od Evropy až po Střední Asii. Známé jsou na podzim kvetoucí druhy, ale lze se setkat i s takovými, které kvetou na jaře. Ty jsou však mnohem méně rozšířené. Kvetou většinou s listy, zatímco podzimní bez listů, které se obvykle objevují až brzy zjara.

Colchicum szovitsii 'Abant'

Nejnámějším a dosti rozšířeným jarním ocúnem je bezesporu *Colchicum vernum*, častěji označovaný jako *Bulbocodium vernum*, česky ocúnovec. V pěstování není náročný, pokud má dostatek slunce a v létě převládající sucho. Málo rozšířeným a známým, i když na pěstování méně náročným, je *Colchicum asteranthum*, rostoucí na jihu Řecka. Vykvétá brzy zjara zprvu bílými, později světle růžovými květy s kontrastními prašníky, a silně voní po medu. Pod zemí nemá hlízy, ale stolonu, kterými se dobře množí.

Bohatě kvetoucím balkánským endemitem rostoucím až do 2000 m je *Colchicum doerfleri*. V únoru až dubnu vykvétá 1–3 lila růžovými květy a je velmi varia-

Colchicum bifolium

bilní. Známa je i vzácná bílá varieta albiflora. Mezi nepřilíš náročné a volně v zahradě pěstovatelné lze zařadit i *Colchicum triphyllum*, vyskytující se v oblasti od Španělska přes Řecko až po Turecko ve výškách do 2100 m. Název je odvozen od charakteristických 3 listů, které se vyznačují jemnými chloupky. Z hlízy v březnu vykvétá až 6 světle růžových květů s tmavými prašníky. Již náročnějším ocúnem je *Colchicum kesselringii*, původem z Afghánistánu a Tadžikistánu. Z jedné hlízy vykvétá více květů 8–10 cm vysokých, nejčastěji bílých s červenopurpurovými pruhy různé intenzity. Lze se setkat s řadou hezkých kultivarů kvetoucích od března do dubna ('My Choice' s intenzivními pruhy, 'Yeti' je bílý). Vyžaduje plné slunce, propustnou písčitou zem a v létě sucho. Množí se nejčastěji semeny, při dobré péči i přirůstá. Dalším hezkým ocúnem je *Colchicum szovitsii*, který jako první sbíral v Arménii Anton Johann Szovits. Vykvétá v březnu 7 cm vysokými, kulatými, lila zbarvenými květy. Vyskytuje se též bílý poddruh *Colchicum szovitsii* subsp. *brachyphyllum*, zřejmě dle místa výskytu je též označovaná jako *Colchicum libanoticum*. Nověji se nabízí řada jeho krásných velkokvětých kultivarů jako bílý 'Vardoavit', 'Tivi', 'Snow White' či četné bílé či růžové formy (White Forms, Pink Forms). Všechny zde uvedené ocúny dobře rostou v propustné hlinitopísčité půdě, preferují jarní vlhko, slunce a v létě sucho. Rozmnožují se nejčastěji semeny, v dobrých podmínkách občas přísadí i nějakou tu hlízu.

Velmi žádaným, ale obtížně dostupným i pěstovatelným je žlutě kvetoucí

Colchicum hungaricum 'Roseum'

Colchicum kesselringii x *luteum*

Colchicum luteum. V přírodě se vyskytuje ve Střední Asii, Kašmíru, Afghánistánu. Vykvétá svítivě žlutými, 15 cm vysokými květy v březnu až dubnu. Vzácnější a zajímavé jsou kultivary 'Golden Baby', 'Golden Elf', 'Minion', ale asi nejhezčí je velkokvětá forma VAHSH pana Bondarenka. Byla nalezena i vzácná plnokvětá forma. *Colchicum luteum* vyžaduje perfektní drenáž a propustnou zem, plné slunce a v létě absolutní sucho. Rozmnožuje se nejčastěji semeny. Vzácně se lze setkat se dvěma krásnými zdařilými kříženci s *Colchicum kesselringii* pod označením JANIS a JEANNINE, které mají světlejší květy a lépe rostou.

V přírodě nám nejbližším je *Colchicum hungaricum*, které roste v Maďarsku a v celé oblasti Balkánu. Vykvétá v březnu 10–15 cm vysokými, purpurově růžovými květy. Krásná je jeho bílá forma album či albiflorum, ale i růžový klon 'Valentine' nebo 'Rosea'. Ze sběrů v Chorvatsku pochází nádherná populace 'Veletit Star'.

Colchicum hungaricum a jeho formy milují dobře propustnou zem a plné slunce, množí se postranními hlízkami i semeny a nejsou tak náročné na pěstování.

Dobře roste i *Colchicum munzureense* popsané teprve v roce 1999. Dnes jsou známy dvě formy, jarní má pod zemí hlízy, druhá podzimní roste ze stolonů. Kvetou malými, světle fialovými květy

s tmavě purpurovými prašníky. Dobře se množí i roste a lze jej k pěstování doporučit. Vzácným tureckým endemitem, popsaným teprve v roce 1999, je *Colchicum minutum*, údajně jeden z nejmenších, původem z oblasti známého letoviska Antalya v Turecku. Květy se objevují již v únoru, a ačkoliv je tato miniatura dosti odolná, je vhodná spíše pro specialisty. *Colchicum hirsutum*, pocházející z jihovýchodu Turecka, vykvetá 5 cm vysokými, světle růžovými květy s kontrastními černými prašníky, listy má pokryty stříbřitými chloupky. *Colchicum serpentinum* z Turecka vykvetá časně zjara z hlízy až 8 krásnými, světle fialovými květy s černými prašníky. *Colchicum aitchisonii* pochází z Afghánistánu a Pákistánu, kde bývá i sklízeno pro vysoký obsah alkaloidu colchicinu. Patří mezi větší jarní ocúny a dle klimatu se bílé až světle růžové květy objeví již v lednu – únoru. Je poměrně odolný vůči zimnímu vlhku. *Colchicum ritchii* je raným jarním ocúnem, rostoucím v písčitých půdách Středomoří (Arad, Beer-Sheva). Od prosince do února vykvetá současně s listy až 10 bílými či růžovými květy. Poměrně novým a krásným je *Colchicum lagotis*, kvetoucí bez listů. Poměrně velkou oblast od jižního Ruska přes Turecko až po Irák zaujímá další snáze pěstovatelný ocún *Colchicum fallifolium*. Roste až do 1800 m a časně zjara vykvetá bílými až purpurově růžovými květy. Z Turkmenistánu pochází krásný a poměrně vzácný *Colchicum bifolium*. Velké růžové květy s jemnými proužky zůstávají při zemi a jsou velmi nápadné.

Velmi blízkým je rod *Merendera*, jeho rostliny jsou podobné krokusu, ale drobnější s 3–6 nesrostlými okvětními listy. Uvádí se existence až 15 druhů vyskytujících se od Středomoří až po Střední Asii. Panuje zde ale značná nejednota v názvech, kdy některé z nich začínají

Colchicum vernum

Colchicum luteum x kesselringii
'Jeannine'

být v poslední době označovány jako *Colchicum*. Nejčastěji se pěstuje *Merendera sobolifera*, která vykvetá v březnu – dubnu bez listů, 1–2 lila růžovými květy. Je známo několik forem, včetně vzácné bílé. Roste ve Střední Asii, v Iránu a na Kavkazu ve výšce nad 2000 m, což jí vtisklo odolnost, a tudíž menší nároky na pěstování. Charakteristická pro ni je protáhlá hlízka, spíše připomínající stolon či kořínek. Další a méně náročnou je *Merendera trigyna*, pocházející ze stejných oblastí. Vykvetá časně zjara 2–5 lila růžovými květy z jedné hlízy, vzácně bílými, které se protlačí i slabší únorovou sněhovou pokrývkou. Jejím většímu rozšíření brání pomalé přirůstání, spíše než nové hlízky se množení dočkáme výsevem semen. Žádá slunce, dobře propustnou hlinito-písčitou zem a v létě sucho. Podobná, ale vzácnější je *Merendera eichleri*, jejíž květy jsou však téměř bílé. Kavkazským endemitem je *Merendera candidissima*, rostoucí v Arménii (Sisan region), vykvetající zjara bílými květy. Mezi velmi vzácný endemit Arménie lze zařadit *Merendera mirzoevae*, rostoucí až do výšky 2300 m. Jedná se o odlišný typ merendery, vyskytující se jen ve 3 málo četných populacích, a je tudíž velmi vzácná, v přírodě mizející. Velmi krásná je málo známá *Merendera rhodopaea*, vyskytující se v Bulharsku (Isperinovo) v nižších polohách (do 500 m) a kvetoucí od prosince do února. Někdy bývá uváděna jako její synonymum *Merendera attica* s bílými až světle fialovými květy, rostoucí v pohoří Rhodopy (Avsenograd) o něco výše a je považována za kriticky ohroženou. Jako další místo jejího výskytu je uváděno Řecko, kde tato merendera kvete dříve 2–5 světle fialovými květy. Je třeba ještě zmínit, že jako *Merendera attica* je v řadě nabídek chybně označována *Merendera montana* či *pyrenaica*, rostoucí v Pyrenejích a kve-

Colchicum mirzoevae

toucí již koncem léta. Poměrně odolná, ale rovněž vzácná je *Merendera raddeana*, pocházející z Kavkazu a severního Iránu z výšek více jak 3000 m. Vykvetá brzy z jara 1–3 většími růžovými květy, vzácně se lze setkat i s její bílou variantou. Ze středoasijských lze uvést *Merendera jolantae* (Turkmenistán, pohoří Kopet-Dag), vykvetající zjara 1–4 bílými až světle růžovými květy. Je třeba zmínit též *Merendera robusta* vyskytující se v písčitých oblastech Střední Asie a v Afghánistánu, vykvetající brzy zjara 2–5 bílými či růžovými květy. Podobná a častěji zaměňovaná je *Merendera hissarica* vyskytující se v Tádžikistánu (Hissar-Mura Pass) ve výškách 2400 – 4000 m, kvetoucí zjara velkými, většinou bílými až nafialovělými trubkovitými květy s 2 listy. Mezi nedávno popsané pak patří *Merendera figlalii* rostoucí v jihozápadní Anatolii (Mugla) ve výškách kolem 2000 m, a je považována za příbuznou *Merendera trigyna*. Vzácným arménským endemitem je téměř neznámá *Merendera greuteri* vyskytující se na velmi malé lokalitě (Shirak). Vykvetá později zjara 1–2 bílými či růžovými květy ve výškách 1500 – 1900 m. Za jednu z nejhezčích, ale i nejvzácnějších lze považovat *Merendera kurdica*, rostoucí v polohách kolem 3000 m na jihovýchodě Turecka, v centrální části Elbrusu a v Iránu, je tedy zvyklá na chladná léta. Jako další lokalita je uváděna i jižní oblast jezera Van a Karabat Pass. Vykvetá až 3 růžovými hvězdicovitými květy, přitisklými k zemi, a je známá i bílá forma. Má velký, až tmavě purpurový květ a vyžaduje sucho a chladno nejen v létě, ale i v zimě, což bývá problémem pro její pěstitele.

Pro zájemce o žlutý ocún je dobrou zprávou, že zásluhou pana Bondarenka spatřily světlo světa 2 světle žluté hybridy (*Colchicum* 'Lucky Selfmade' a 'Moonlight'), které budou zřejmě snáze pěstovatelné než původní *Colchicum luteum*.

Hořce našich zahrad – 1. část

Text a foto: Oldřich Navrátil

Mým největším pěstitelským koníčkem jsou různé druhy a kultivary hořců a je pravděpodobné, že i Vy jste si zakoupili některou z těchto rostlin. Většinou hořců vyhovuje těžší, humusovitá půda s přidavkem jílu a kaménků do zrnitosti cca 1 cm. Poměr šterku a zeminy je nemožné charakterizovat pro všechny druhy hořců stejně a závisí rovněž na místních klimatických podmínkách. V teplejších a sušších oblastech musí být v převaze hlinitý obsah, naopak ve vlhčích lokalitách je výhodnější převaha šterku, zejména máme-li možnost ovlivňovat rozumné vlhko. U klasických acaulisů i kultivarů je potřebné dostatečné oslunění, zejména pro zdárné kvetení, nesmí se však jednat o přímý sluneční úpal na jižním svahu. Rostliny milují pěstování v zápoji se stejně vysokými skalničkami, což zabraňuje přehnanému odpařování vody a přesychání substrátu. Ideální je oslunění na východní či západní straně skalky, slunce dopoledne do 11 hod., popřípadě po 14. hod. odpoledne. Vhodné je rozumné přihnojení suchým kravincem, které přispívá k lepšímu kvetení. Vhodný může být rovněž trus ovcí, jenž se běžně vyskytuje na lokalitách výskytu hořců v přírodě.

Pro hnojení většiny zahradních rostlin se mi rovněž osvědčilo omezené použití všeobecně známého Cereritu. Zde je

Gentiana clusii

především potřeba zdůraznit pravidlo aplikovat hnojivo na počátku vegetačního období – s mírou a omezeně. Přehnojené rostliny bujně rostou, avšak nekvetou. Vzácnější botanické druhy ale průmyslová hnojiva nemusí snášet. Některé druhy hořců je potřeba asi jednou za tři roky přesadit a rozdělit, jinak málo kvetou a občas dochází k přehutnění kořenů rostlin a jejich následnému úhynu. Způsobuje to jednak vyčerpání živin z daného místa (podobně je potřeba měnit plodiny v zeleninové zahradě) a také někdy dochází k jakémusi samozaškrcení a následné degeneraci kořenového systému. Toto je typické zejména pro některé podzimní hořce (*ornata*, *veitchiorum*, *farreri*, různé kultivary a bílou formu *sino-ornata*), ale i pro některé primule (např. *rosea*, *vialli*) i jiné rostliny. Většina asijských hořců je spíše krátkověká a občasné rozdělení a přesazení je základem jejich úspěšného pěstování. *Gentiana sino-ornata*, *G. ternifolia* a další podzimní hořce nesmí mít příliš suché a slunné místo, avšak může jim uškodit i přemokření na sklonku léta a na podzim, kdy tyto rostliny po odkvetu prožívají období klidu a zatahují, lodyhy usychají a živý zůstává jen krček s kořenem, na němž v zimě někdy není vidět zelená růžice. Hrozí tedy nebezpečí mylné domněnky, že rostlina uhynula. Je proto dobré si místo výsadby dobře označit, např. cedulkou, abychom po zatažení věděli, kde hořec je a nedopatřením jej nevykopali. Odkvetlé stvolky na podzim zásadně nestřiháme ani neodstraňujeme. Mohli bychom rostlinky poškodit nebo uvolnit cestu hnilobám, plísním, popřípadě mrazu. Na jaře to jde snadno. Výsadbu rostlin před příchodem zimy nedoporučuji. Vlivem vysokých holomrazů může dojít k přetřhání kořenového systému a nedokonale zakořeněné rostliny mraz úplně vytáhne ze země. Za holomrazů může dojít i k uschnutí

Gentiana aff. veitchiorum

rostlin! Některé druhy navíc nejsou spolehlivě mrazuvzdorné. Čerstvě vysazené rostliny a choulostivější druhy je v případě holomrazů potřeba chránit lehkým krytem z chvojí. V případě oteplení, zimních dešťů nebo sněžení je naopak potřeba chvojí odstranit. Při déle trvajícím zakrytí rostliny vyhnívají. Chvojí se rovněž může stát vítaným úkrytem pro hraboše. Druhy, jež nejsou choulostivé na mraz, raději chvojí nezakrýváme. Pokud již hodláme rostliny přikrýt, je potřeba dbát na to, aby byl kryt velmi lehký a vzdušný. Ponecháme-li jej delší dobu, je potřeba při odstranění vyčkat na déle trvající podmračené počasí. Náhlé prudké oslunění může rostliny spálit. Plnokvětá forma *G. sino-or.* 'Eugen's Allerbest' z Německa, kterou rovněž pěstuji, je po zakořenění dobře rostoucí a velmi vitální, takže zakořeňují i růžice listů na plazivých lodyhách. V minulých letech bylo v Anglii, Skotsku a Německu vyšlechtěno mnoho kultivarů *G. sino-ornata*. Tyto kultivary jsou podstatně nenáročnější než botanické druhy. To neplatí o růžových a narůžovělých formách, jež jsou naopak značně choulostivé. Platí to nejen o fialově-narůžovém kultivaru 'Amethyst', ale i o nových hybridních z mých výsevů a „z dílny“ Jaroslava Baláže z Dolní Rožánky.

Při výsadbě podzimních hořců je potřeba věnovat pozornost listovým růžicím, které nesmějí být zasypány ze-

minou. V tom případě by mohlo dojít k uhnutí rostlin. Totéž může nastat při jejich zahrabání krtkem. Vzácnější druhy vysazují do větších květináčů a tyto zapouští na vhodném místě. Výhodou této metody je, že rostlinu nemůže podkopat krtěk a přitom poškodit, resp. přetrhat kořeny. V tomto případě může pomoci jen okamžitě vyndání a přeřízkování rostlin, pokud již nejsou zcela zvadlé a nemají jakoby zkrabatělé listy. Okus hlodavci většina hořců přežívá a znovu obrazí, neplatí to však o všech druzích a také v případě, že dojde k poškození kořenového krčku (místo kde rostlina vytváří lístky a květní stvolky).

Raritní druhy zakrýváme na podzim košíkem na cibuloviny a tento připevníme k zemi špejlemi. Je možné též vzácnou rostlinu zasadit přímo do umělohmotného košíčku a další košíček na zimu upevnit shora provázkem nebo drátkem. Vznikne tak jakási klíčka, do které se hraboši nedostanou. Pro výsadbu podzimních hořců sekce *Kudoa* používám tuto půdní kombinaci: pro *G. sino-ornata* a její kultivary – díl zahradní zeminy (nejlépe hnědozem) s jílovitým podílem, díl černozemě z jehličnatého lesa, díl žlutého písku, díl jemného říčního štěrku bez obsahu vápníku a díl rašeliny. Pro ostatní druhy nepoužívám rašelinu, naopak dávám do hloubky cca 35 cm drenážní vrstvu z hrubšího štěrku. Obecně však pro většinu hořců vystačí obyčejná zahradní hnědozem s příměsí jemného říčního štěrku.

Gentiana sino-ornata 'Bohunka'

G. hexaphylla, *G. arethusae*, *G. tetraphylla*, *G. oreodoxa*, *G. caelestis*, *G. mediantha*, *G. prolata* a podobné hořce vyžadují výživný a stále mírně vlhký substrát, jenž však musí být dostatečně propustný. Místo by mělo být osluněno jen dopoledne a navečer, rostliny mají rády itzv. světlý stín, např. přistínění nějakou budovou. V těchto podmínkách spolehlivě zakvetou a jsou relativně dlouhověké. Stačí je rozdělit asi po 4 letech nejlépe brzy zjara po silnějším zakvetení v předešlé sezóně a získáme tak několik nových vitálních rostlin. Pro tyto druhy a také *Gentiana oreocharis*, *G. lawrencei* a *G. farreri* je vhodným prostředím také vlhčí vřesoviště. Podobné stanoviště se sklonem k severu má v oblibě i *Gentiana glauca*, vápnostřežný druh ze sekce *Frigida*. Rovněž *G. ornata* (sekce *Kudoa*) vydrží několik let, vyžaduje však o něco slunnější stanoviště a více sucha v létě

Gentiana ternifolia

a na podzim. Totéž platí i pro *Gentiana veitchiorum*, *G. helophila*, *G. altorum* a *G. futtereri*, pro jejíž udržení je nezbytné rozdělit a přesadit trsiky vždy asi co 3 roky. Výše uvedené rostliny jsou sice nazývány trvčkami, avšak v kultuře jsou to spíše rostliny víceleté. Po dosažení jakéhosi růstového maxima bez rozdělení a přesazení začnou postupně degenerovat a nakonec zcela uhynou.

Většina hořců *G. acaulis* (klasické druhy a kultivary) si libuje v trvale mírně vlhké, avšak zespoda drenážívané půdě. Doporučuji jako podloží hrubý štěrk do hloubky asi 20–30 cm a samozřejmě posyp jemnou drtí po povrchu kolem krčku rostlin. Vhodné je rovněž pěstování v korytech. Vápnomilná jsou *G. angustifolia*, *G. clusii*, neutrální jsou kříženci různých druhů, dále *G. dinarica*, *G. occidentalis*, *G. ligustica* a kyselou půdní reakci vyžaduje zejména *G. kochiana*. Tento hořec a jeho kultivary může vápenec

Gentiana altorum

v půdě zabít a také nedostatek vláhy na něj působí velmi škodlivě. Naopak vyžaduje stanoviště vlhčí a chladnější, např. ve svíslé škvíře z břidlice nebo za větším kamenem. Také slunce způsobuje žloutnutí listů a následné usychání rostlin. V případě letní bouřky může u příliš osluněných hořců dojít k jejich spaření a přehřáté rostliny se doslova uvaří, případně uhnívají v kořenovém krčku. Pokud tedy provádíme závlivku, děláme to brzy ráno nebo pozdě v noci, jinak můžeme více uškodit než prospět. Podobný jev může nastat brzy na jaře, kdy ostré jarní slunce úplně spálí listy rostlin (tyto zhnědnou). Výše uvedené platí především pro nejchoulostivější druh z celé sekce *Gentiana alpina*. Ten musí být dobře drenážíován, ale zároveň nesmí přeschnout. Jinak letní vedro nepřežije. Pro pěstování v zahradách jsou nejvhodnější různí kříženci botanických druhů, nabízení v zahradnických centrech většinou pod názvem *G. × acaulis*. Tyto hořce jsou relativně nenáročné, dobře rostou a krásně kvetou v normální zahradní zemině s jílovitým podílem, často i na přímém slunci. Toto platí i pro kultivary, např. 'Rannoch', 'Frei', 'Frohleinten', 'Najman', 'Iceberg', 'Pallida', 'Porcelan', ap. Přihnojit můžeme důkladně vyzrálým kompostem (není-li kvalitně vyzrálý, napomáhá hnilobným procesům a obsahuje mnoho škodlivých bakterií a plísní) nebo sušeným kravincem, jenž je k dostání i v granulované formě v zahradnických prodejnách.

Evropské alpinum je tady!

Text: Mgr. Václava Pešková, Zoologická a botanická zahrada města Plzně

Foto: Jaroslav Vogeltanz

Před dvěma lety jsem Vás, čtenáře Zpravodaje Alpinum klub Plzeň, zvala na prohlídku Zoologické a botanické zahrady v Plzni na některé botanické expozice. V té době bylo velké alpinum teprve snem a moc lidí nevěřilo, že by se vše mohlo uskutečnit. Nyní na jaře 2018 bych Vám ráda alpinum představila a seznámila se základními biotopy, které si zde můžete prohlédnout.

Expozice vznikla na jižním výslunném svahu nad restaurací Kiboko pod skleníkem se středomořskou faunou a flórou a rozprostírá se zhruba na ploše 16 arů. Původně zde byla travnatá, nevyužívaná stráž s ojedinělou výsadbou borovic a právě ty jediné zůstaly a daly základ lesnímu biotopu. Začalo se tedy zcela „na zelené louce“. První výsadby, zejména jehličnatých a listnatých stromů, začaly na podzim 2015 a během následujících dvou let se skalka postupně zaplňovala hlavně našimi výpěstky. Sázeční práce samozřejmě ještě nejsou kompletní, ale některé partie již vypadají přirozeně.

Naše procházka začíná africkým pohořím **Atlas**, jehož vegetace se díky klimatickým podmínkám velmi podobá té jihoevropské. Jeho vysoké nadmořské výšky sice umožňují pěstovat někte-

ré rostliny, ale ve srovnání s ostatními evropskými biotopy to je jen nepatrná část. K vidění je zde např. tařice trnitá (*Alyssum spinosum*), kostřava atlaská (*Festuca mairei*), perohlávek přitisklý (*Pteroccephalus depressus*) nebo mák atlantský (*Papaver atlanticum*). Dále pokračuje jihošpanělská **Sierra Nevada** s jedlí španělskou (*Abies pinsapo*), kostřavami (*Festuca gautieri*, *F. elegans*), s pichlavými xerofyty (*Erinacea anthyllis*) nebo časně kvetoucími chudinami (*Draba hispanica*, *D. dedeana*). Na expozici Sierra Nevada navazuje severošpanělské **Kantaberské pohoří** s vřesovištními rostlinami *Erica vagans*, *E. cinerea* a *Daboecia cantabrica*. Expozici **Pyrenejí** představují 3 biotopy – lesní, vápencové a silikátové bezlesí. V subalpinském stupni roste borovice pyrenejská (*Pinus uncinata*), vrby (*Salix atrocinerea*, *S. basaltica*), čemeřice smrdutá (*Helleborus foetidus*) a řada trav a bik. Na silikátu jsou medvědice lékařská (*Arctostaphylos uva-ursi*), kuklík pyrenejský (*Geum pyrenaicum*), řebříčky (*Achillea pyrenaica*, *A. chamaemelifolia*), nemléc alpský (*Erinus alpinus*). Vápencové rostliny se již rozrostly a vytváří souvislý biotop s hledíčkem (*Chaenorhinum origanifolium*), mochnou pyrenejskou (*Potentilla pyrenaica*), mydlíci (*Saponaria caespitosa*), husení-

Náprstník velkokvětý (*Digitalis grandiflora*) – Východní Alpy

Zvonek vousatý (*Campanula barbata*) – Centrální Alpy

Šišák alpský ('Sapphire') – Západní Alpy

Protěž alpská (*Leontopodium alpinum*) – Centrální Alpy

kem alpským (*Arabis alpina*). Za expozicí Pyrenejí pokračují italské vápencové **Apeniny**. Zde najdeme fialově kvetoucí lnice nachové (*Linaria purpurea*), chrpu (*Centaurea ambigua* ssp. *nigra*) či silenku italskou (*Silene italica*), trávničky (*Armeria canescens*, *A. marginata*) a zvonek (*Campanula garganica*). Nelze

Dryádka osmiplátečná (*Dryas octopetala*) – Dolomity

opomenout také menší expozice **Sicílie**, **Korsiky** a **Přímořských Alp**, které však ještě nejsou kompletní, neboť přístup k rostlinám z těchto oblastí je omezený a hlavně jejich pěstování v otevřené expozici není vždy jednoduché.

Největší část skalky zabírají **Alpy**, nejvyšší pohoří Evropy s druhově nejbohatší

Hvozdík (*Dianthus haematocalyx* ssp. *pindicola*) – Balkán

Šafrán (*Crocus kosaninii*) – Balkán

vegetací, kde roste více než 40 % evropských druhů rostlin. Je zde zastoupena většina biotopů od montánního a submontánního stupně s lesními druhy, přes vlhké rašeliniště až k subalpínskému a alpínskému pásmu s řadou známých i méně známých skalniček. Další členění je na Západní, Východní a Centrální Alpy a samozřejmě důležité je i rozdělení podle podloží – vápenec, dolomit a silikát. V této části převažují různé druhy zvonků (*Campanula barbata*, *C. caespitosa*, *C. cochleariifolia*), hořců (*Gentiana acaulis*, *G. lutea*, *G. asclepiadea*), hvozdíků (*Dianthus alpinus*, *D. pavonius*, *D. sternbergii*), rostou tady protěž alpská (*Leontopodium alpinum*), mydlice nízká (*Saponaria pumila*), šíšák alpský (*Scutellaria alpina*), lnice alpská (*Linaria alpina*), trávnička alpská (*Armeria alpina*), dryádka osmiplátečná (*Dryas octopetala*), vičenec horský (*Onobrychis montana*) a mnoho a mnoho dalších. Samozřejmě tyto alpinky doplňují různé druhy trav, ostřic, sítin a bik, dále pěnišníky, vrby, olše, skalníky, borovice.

Nejmłodším a nejvýchodnějším pohořím alpského regionu jsou Karpaty, které se táhnou od Slovenska až po Rumunsko. „Naše“ Karpaty ukazují 3 biotopy – montánní stupeň s buky a vápencovou a silikátovou skalku. Zde najdeme řadu endemických chráněných druhů, např. zvonek karpatský (*Campanula carpatica*), ruměnici turnianskou (*Onosma tornensis*), hvozdík lesklý (*Dianthus nitidus*), lýkovec slovenský (*Daphne ar-*

buscula), vrbu lapenskou (*Salix lapponum*) aj.

Posledním velkým horským územím jsou **Balkánská pohoří**, od Dinárských hor přes pohoří Albánsko-řecké soustavy až po bulharský Rilsko-rodopský masív. Tato vápencová část přímo navazuje na mediteránní skleník na „voňavou“ floru Středozeří a představuje zase jiné rody skalniček, jako např. modroušky (*Edraianthus dalmaticus*, *E. caricinus*, *E. serpyllifolius*), fibígie (*Fibigia triquetra*, *F. lunarioides*), netřesky (*Sempervivum kosaninii*, *S. macedonicum*), polštářovité lomikámeny jalovcolisté (*Saxifraga juniperifolia*) či pichlavé kozince (*Astragalus angustifolius*).

Tak a jsme na konci prohlídky nového alpina v botanické zahradě. Pokud Vás řádky zaujaly a jste tak trochu zvědaví, jak to ve skutečnosti vypadá, přijďte a zjistíte na vlastní oči, jak se nám práce daří. Budeme rádi za každou připomínku či radu, neboť Vaše zkušenosti jsou rozhodně větší než naše.

Lomikámen jalovcolistý (*Saxifraga juniperifolia*) – Balkán

Trávníky v našich zahradách

Text a foto: Petr Altman

Kdo z nás by neměl na své zahradě alespoň kousek trávníku? Proto se můj příspěvek bude týkat této části, která plní jak okrasný, tak i jakýsi zklidňující účel v ploše, kde umožňuje vyniknout našim alpinům i solitérní výsadbě.

O trávnících je k dispozici spousta informací, a proto je shrnuji s ohledem na mé zkušenosti se zakládáním i údržbou v různých prostředích cca od roku 1965. Základní rozhodnutí bývá, zda budeme udržovat či regenerovat travní plochu původní, nebo zda založíme trávník zcela nový. Další kritéria jsou poloha s ohledem na proslunění, požadavky na trvanlivost při zátěži, samozřejmě vzhled daný použitým osivem, nároky na sekání a závlivku, ochranu vůči plstnatění, atd.

Takže to není až tak jednoduché. Ideální, ale možná nejpracnější, je možnost vytvoření zcela nové travní plochy, buď po úpravě terénu s nezbytnou drenážní vrstvou ve vlhčím prostředí, nebo položením předpěstovaného travního koberce. Je to možnost nákladnější, nespornou výhodou je téměř bezprostřední využití oproti výsevu. Pro vyšetí je možno zakoupit buď připravenou směs, kde předpokládáme jisté vlastnosti rostlin, ale ne vždy tomu tak je, spíše u levných balení. Jistější výsledek dosáhneme zakoupením druhů, které nám zpravidla ve směsi splní požadované vlastnosti. Namátkou zmiňuji čtyři používané druhy: Jílek vytrvalý – má nižší vzrůst, dobře odnožuje, díky dobré regeneraci je odolný na chůzi. Kostřavy – jsou odolnější suchu, hustější, některé druhy jsou okrasné. Lipnice luční – odolnější vůči zátěži, ale pomaleji vzhází a zakořeňuje. Psineček tenký – nižší vzrůst, pomaleji vzhází, vhodný i na golfová hřiště, ale pozor na plstnatění. Druhů je mnohem více, ale tématem příspěvku je spíše další údržba trávníků, aby nám dobře sloužily a spíše zdobily. Tady bývá problém s domácím zvířectvem. Pejskové zpravidla zane-

Dobře udržovaný trávník je ozdobou zahrady

chávají na ploše známé stopy, které se těžko odstraňují a regenerují. Ale znám případ, kdy si po řadě let travní porost vytvořil odolnost, jak se říká, ten silnější přežije. Řešením je i vydatnější dohnojování nezasažených ploch, častější úklid a sekání. Pokud trávník seje, musí být plocha neustále vlhká, vstupuje se na něj až při prvním sekání, které musí být velmi šetrné, osvědčují se větvenová „stříhačka“, která rostliny nevytahuje ze země. Hnojení je dáno podmínkami a druhem travin, formou přidaných živin do substrátu, ročním obdobím, závlivkou, granulovanou formou, navíc pomáhá mulčování. To je vhodné při častějším sekání a mulč je dobré rovnoměrně rozestřít a časem i přebytek shrábnout. Posekaná tráva má mnohé využití. Mimo mulč v trávníku materiál při větším množství nastýlám kolem ovocných stromů, kde se během sezóny téměř rozpadne a vydatně stromy hnojí, navíc zabraňuje růstu plevelu. Na zimu zbytek kompostuji, již nehrozí fermentace, jako v případě uložení čerstvě sekané trávy bez prosypu zeminou. Ale pozor na kompostování třeba jen kvetoucího porostu, později semena dozrají a máme o práci s pletím postaráno. Technika

pro sekání se stále zdokonaluje, od srpů a kos, přes ruční sekačky k benzinovým, elektrickým, strunovým a kotoučovým až po samohodné. Travin je obecně velké množství druhů a samostatnou kapitolou jsou okrasné druhy od nejmenších kostřav po mohutné pampové trávy pro solitérní výsadbu. To je však jiné téma, popsáno např. v příspěvku Romana Panocha ve ZPRAVODAJI 2016.

Pro udržení zdravého travního porostu je nutno zvláště ve stinných a vlhčích partiích omezovat prorůstání mechu. Mechanické vyhrabání nemá dlouhodobý účinek, jistější je pokropení roztokem vápence se zelenou skalicí nebo přípravkem Antimech.

Tím mech ztmavne a postupně mizí, tráva je navíc hnojena vápníkem a železem. Účinnost se zvýší aplikací na jaře a za zvýšené teploty. Další problém – plstnatění hustějšího porostu pod sněhem – se odstraní vertikutací, která v případě prořezávání povrch navíc provzdušní.

Přeji všem majitelům zahrádek s trávníky, ať se jim daří tuto část plochy udržovat v takovém stavu, který bude nejen funkční, ale bude i lahodit oku a vytvoří rámec pro to hlavní, co je naším zájmem.

www.skalnicky-plzen.cz

Pozdravy z Dálného východu

Text a foto Václav Mentlík

Mezi botanicky z našeho hlediska zajímavé oblasti s velmi osobitou a specifickou flórou patří bezesporu Dálný východ. V osmdesátých letech minulého století jsem, využívaje znalostí ruštiny, navázal kontakt s botanickou zahradou v Kirovsku. Je to nejseverněji položená botanická zahrada na světě. Leží 120 kilometrů severně od polárního kruhu na ploše 570 hektarů, z nichž více než 300 jsou přírodní rezervace zahrnující severskou tajgu, březové lesy i vysokohorské arktické pustiny. Vegetační období zde nepřevyšuje 100 až 110 dnů. Polární den, kdy slunce nezapadá, je od 26. května do 18. července. Průměrná teplota vzduchu je uváděna -0,5 °C, absolutní naměřené minimum teploty vzduchu -37,6 °C, absolutní naměřené maximum teploty vzduchu +30 °C, průměrná roční vlhkost vzduchu 77 %. Skutečně tedy velmi zajímavá oblast. Ze semen, která tenkrát v roce 1982 v rámci vzájemné výměny z Kirovka přišla, rostle dosud u nás několik rostlin.

První z nich je **sibiřský modřín** – *Larix sibirica*. Jak je vidět z obrázku zachy-

Snímek z 16. února letošního roku – sibiřský modřín už raší

cujícího celou rostlinu, za ta léta moc nevyrostl. Je asi 80 cm vysoký, nepravidelného habitu s nevýrazným terminálem a tenkým kmínkem. Raší vždy velmi brzy na jaře, jak je patrné z dalšího snímku z 16. února letošního roku. Je na něm patrné rašení rostliny i zbytky sněhu, který ten den napadl. V té době ostatní modřiny ještě hluboce spí. Zcela rozvinuté jehlice rostliny svěží zelené barvy jsou kratší, než má náš domácí *Larix decidua*. Zachycuje je třetí snímek patřící k této rostlině. Ale zase nejdříve ze všech modřinů, které jsou u nás na zahradě, shazuje jehličí.

Svěží zeleň jehličí sibiřského modřínu v plném létě

Mohutný jalovec sibiřský

Spolu s ním budí zájem **sibiřský jalovec** – *Juniperus sibirica*, jehož habitus je patrný z obrázku. Ve stejném stáří dorůstá výšky dospělého člověka a průměru 0,6 metru. Je vzpřímeného keřovitého charakteru s typicky vějířovité zakončenou korunou ovětvenou až k zemi. Charakteristické jalovcové jehlice zachycené

Habitus modřínu sibiřského

Svěží jehlice jalovce sibiřského

Habitus jeřábu zmenšeného

kých. Jeřabiny jsou červené a mají průměr 6–8 mm. Velmi chutnají opeřeným obyvatelům naší zahrady, kteří přesně vystihnou jejich stadium zralosti a důkladně je oberou. Obrázek zachycuje habitus rostliny, která celou dobu roste na horní hraně naší strže – je 60 cm vysoká, nepravidelně keřovitěho tvaru. Druhý snímek patří k této rostlině zachycuje květenství a detail listů tohoto zajímavého jeřábu.

Všichni tito hosté z dálných krajů jsou

Květenství jeřábu ze Sibíře

na detailním obrázku má 12 mm dlouhé, 1,5 mm široké, šedozelené na lici, mělce rýhované, s bílým pruhem.

Velmi zajímavý je i zakrslý *Sorbus reducta* – jeřáb zmenšený. Mezi jeřáby skutečná zvláštnost. Dorůstá do maximální výšky 60 cm, jeho letorosty jsou vel-

mi tenké, řidce štětinaté. Tvarově typicky jeřábové listy jsou jen 10 cm dlouhé, lístky po 9–5 jsou podlouhle eliptické až vejčité, špičaté a hrubě pilovité. Na podzim se zbarvují do oranžové až karmínové barvy. Květy jsou bílé, o průměru 6–12 mm, uspořádané ve svazečcích 6 × 5 cm vel-

milými, zajímavými společníky, zdobí naši zahradu a každé jaro nám nesou pozdrav své domoviny. Bezespornu patří mezi nenápadné, ale nejzajímavější rostliny naší zahrady.

Božskokvět

Text: Jana Langmaierová

Božskokvět obecný, *Dodecatheon meadia*, patří do čeledi rostlin prvosenkovitých, avšak svými půvabnými květy připomíná spíše bramboříky, patří také do čeledi prvosenkovitých. Pochází ze Severní Ameriky, s pěstováním této rostliny se začalo asi v první polovině 18. století.

V době kvetení v květnu až červnu dorůstá do výšky 40 cm a tvoří přízemní růžice podlouhlých vejčitých listů, z jejichž středu vyrůstají stonky, nesoucí na svém vrcholu 10–20 světle až tmavorůžových květů uspořádaných v okolíku. Existuje i odrůda 'Alba', která je vysoká pouze 20–30 cm a kvete čistě bílými květy rovněž v květnu až v červnu.

Dodecatheon pulchellum je nejdrobněj-

ším druhem. 3–6 cm dlouhý květní stvol nese 1–3 pětičetné květy, které jsou fialové až červené. Rostlina ale brzy po odkvetu zatahuje, proto ji ve skalkách a hajních partiích vysazujeme do blízkosti prvosenek, škornic, pupkovic, sasaneček, nízkých kapradin a stínomilných okrasných trav.

Božskokvět dobře roste a kvete pouze v polostínu až stínu, ale o tom jsem se musela přesvědčit až po několikerém nezdaru s jeho pěstováním, když jsem ho nutila růst tam, kde by se mně líbil. Vyhovuje mu propustná hlinitopísčité přiměřeně vlhká půda s obsahem humusu, v době vegetačního klidu suchá. Tato rostlina je mrazuvzdorná. Množí se semenem hned po dozrání, semenáče rozkvétají už druhým rokem po vysetí. Může se množit také dělením.

Dodecatheon meadia

Bečovská botanická zahrada (BBZ)

Text a foto: Jiří Šindelář

Botanická zahrada v Bečově nad Teplou (Karlovarský kraj) patří k unikátním botanickým zahradám. Před 2. světovou válkou byla jednou z nejvýznamnějších historických sbírkových zahrad v Čechách (několik tisíc různých rostlin). Protože byla zaměřena na skalničky a trvalky, byla zvaná „Druhé Průhonice“.

Zahrada byla založena v roce 1918 (v roce 2018 tedy slaví 100 let existence – je to 11. nejstarší fungující botanická zahrada v Československu) a až do roku 1945 byla intenzivně upravována a zvelebována. Po roce 1945 v souvislosti s poválečnými změnami byla zahrada opuštěna, rozkradena a postupně zdevastována. Tento stav trval přesně 60 let až do roku 2005, kdy se nezisková organizace 23/02 ZO ČSOP BERKUT rozhodla pro její záchranu.

Historie

Sbírková zahrada byla založena v době, kdy byl posledním majitelem

bečovského panství Jindřich Beaufort-Spontin se svou ženou Marií. Otcem Marie byl Arnošt Emanuel hrabě Silva Tarouca, zakladatel Průhonického parku a propagátor introdukce cizokrajních rostlin. Poté co hrabě Silva Tarouca prodal Průhonické panství státu, se výraznou měrou podílel právě na budování Bečovské botanické zahrady rozdělené na skleníkovou část v zahradnictví, Beaufortské alpinum, Rybníční zahradu a tzv. Alpskou louku, to vše o celkové výměře více než 10 ha. Vzhledem k prostorovým nárokům se botanická zahrada tak nacházela mimo vlastní areál hradu a zámku, naproti nádraží za řekou Teplou, v prostoru kolem rybníku a na skalnaté stráni využívané původně jako obecní dráha.

Zadání vybudovat sbírkovou zahradu se úspěšně v roce 1918 zhostil vrchnostenský zahradník Johann Koditek. Během náročných materiálových a prostorových úprav bylo přemístěno přes 7000 m³ zeminy. Expozice byly věnovány kolekcím rostlin různých světadílů. Samozřejmostí byly prvky drobné za-

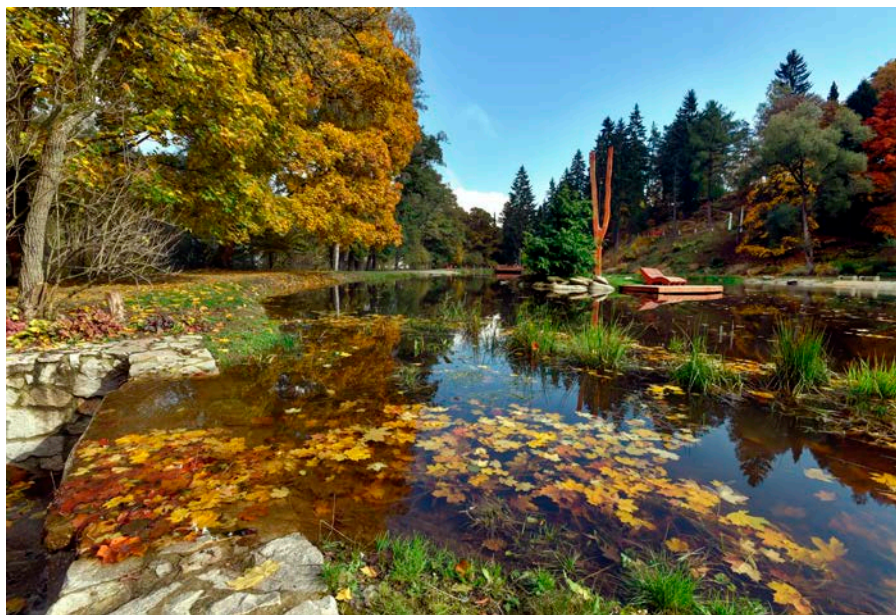
hradní architektury, např. odpočívadla, altány a vyhlídky. Vznikl také dokonalý informační systém, jak přímo v terénu (porcelánové, plechové i bakelitové popisky), tak velmi podrobný a pravidelně aktualizovaný seznam rostlin. Tento soupis, jenž se ve větší míře dochoval, obsahoval soupis rostlin s jasným číslováním, plánkem výsadby a krátkým popisem. Aktualizován byl i seznam uhybnulých rostlin s popisem příčiny.

K samotným výsadbám bylo přistoupeno již v roce 1918, zprvu bylo vysazeno 300 druhů po dvou až třech kusech. V roce 1931 již v zahradě rostlo 321 rostlinných rodů v 1005 druzích většinou po 3 exemplářích. Ve stejném roce pak vznikla ještě část zvaná „alpská louka“, kde bylo vysazeno dalších téměř 300 druhů. Realizovány byly i výsadby mokřadních rostlin.

Porovnání doby introdukce na naše území ukázalo, že některé kultivary byly pěstovány v Bečově dříve, než uvádí záznamy o introdukci na naše území a převážně Matrika Dendrologické společnosti v Průhonících – např. *Picea abies* 'Merki' (1923 – rok introdukce do českých zemí, 1919 – rok introdukce do Bečova), *Picea abies* 'Nana' (r. 1923, r. 1919), *Picea abies* 'Pumila' (r. 1923, r. 1919), *Picea abies* 'Pygmaea' (r. 1923, r. 1919), *Thuja dolabrata* 'Variegata' (r. 1926, r. 1919), *Tsuga canadensis* 'Compacta' (r. 1923, r. 1919), *Tsuga canadensis* 'Pendula' (r. 1923, r. 1920), *Acer saccharinum* 'Lutescens' (r. 1923, r. 1918), *Philadelphus grandiflorus* (r. 1923, r. 1918). Některé kultivary byly zavedeny současně např. *Ulmus carpiniifolia* 'Umbraculifera' (r. 1923) nebo o několik let později např. *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea' (r. 1935, r. 1937), *Juniperus squamata* 'Meyeri' (r. 1935, r. 1937). Při celkovém pohledu na sortiment pěstovaných rostlin v botanické zahradě je zřejmá jejich bohatost a různorodost. Svědčí o příkladné péči, kterou těmto rostlinám věnoval zahradník J. Koditek.

Rozkvetlá bečovská zahrada

Barvy podzimu

Současnost

Od 2. světové války však byla zahrada bez jakékoliv údržby. V 50. letech 20. století bylo zbořeno zámecké zahradnictví se skleníky a nahrazeno průmyslovým areálem, který vlastně zamezil jakémukoliv přístupu do zahrady. Sbírky i mobiliář se postupně rozkrádaly. Korunní rybník zanikl a totéž se stalo i samotné zahradě, která byla pohlcena sukcesním porostem. Ze sbírek skalniček a keřového podrostu se téměř nic nedochovalo.

V roce 2005 připravila Základní organizace ČSOP Berkut záměr rekonstrukce zahrady. Byly provedeny probírky náletových dřevin a započata realizace technických prvků v podobě samotného zpřístupnění zahrady a vybudování jednoduchého zázemí pro údržbu i návštěvníky. V prvních letech obnovy zahrady byly práce zaměřeny především na samotné vyčištění zahrady od náletů, popadaných stromů a invazních rostlin. Podstatné bylo též nalezení místa, odkud začít s rekonstrukcí. Podařilo se sehnat unikátní kolekci plánů a fotografií z doby největší slávy a největšího významu zahrady. Pak stačilo jen pod půlmetrovými nánosy spadaného listí hledat původní sbírková oddělení, schodiště a cesty. Byl objeven i pomník zakladatele této zahrady. Práce probíhaly i přes přírodní pohromy (např. větrná smršť 5. 12. 2011). Obnoveny byly cesty, stezky a pěšiny pro návštěvníky v celkové délce přes 2 km, sbírková oddělení a výsadbová místa pro

kolekce rostlin v rozsahu přes 1 ha, instalovány lavičky, posezení a umělecky ztvárněné prvky, vybudovány vyhlídky s posezením, odpočinkový altán s výukovým zázemím, oplocena nejcennější část Bečovské botanické zahrady a obnoveny vodní prvky včetně náhonu, Korunního rybníka a Mariiny studánky. Doplněn byl i genofondový sad starých krajových odrůd ovoce. V roce 2018 se chystá vybudování toalet a čistírny odpadních vod.

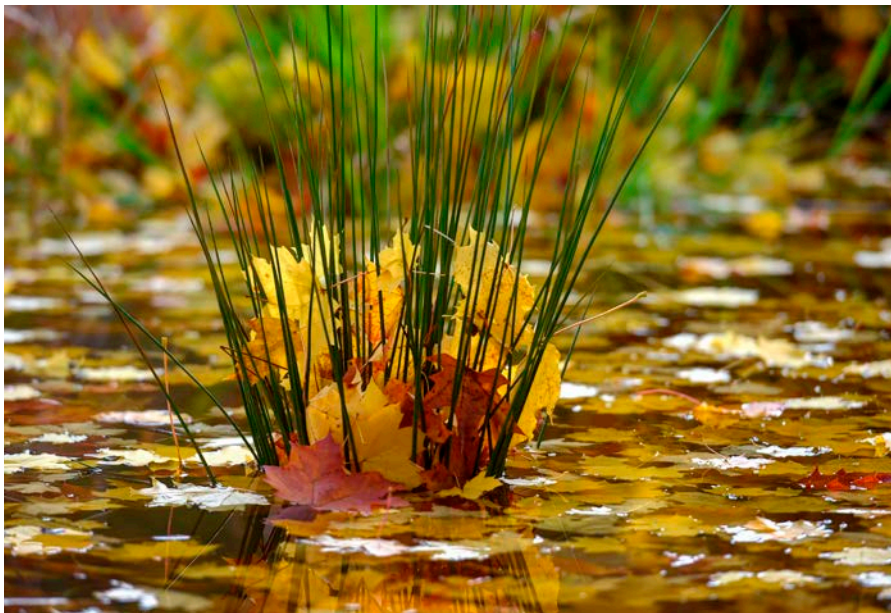
Vzhledem k nedostatku financí je v rámci rekonstrukčních prací snaha všechno, co se v zahradě získá, opětovně využít – kameny, zeminu, kmeny stromů, pařezy, větve, proutí. Je tak brán

maximální ohled na životní prostředí, tj. jsou využívány především místní suroviny a zdroje s cílem minimalizace dopravy a transportů materiálů a výrobků. Při realizaci obnovy je, vzhledem ke konfiguraci terénu a zpřetrhaným urbanistickým vazbám (z Alpské louky jsou soukromé rybářské sádky, ze zámeckého zahradnictví průmyslový areál Elektro v.d.) vysoký podíl ruční práce, přičemž se v průběhu realizace podařilo využít i některých historických artefaktů (staré nýtované mostovky či kamenné patníky).

Na Korunním rybníku je v letních měsících možnost koupání a relaxace na dopolední a odpolední pláži. Nově také přibýlo vybavení výukového centra v podobě zastřešeného altánu s prezentační technikou. Malá, ale útulná je i badatelna. Jako první v České republice byla vybudována bioferrata – zajištěná skalní stezka k poznání vegetace skalních štěrbin a lišejníků, kterých zde bylo určeno přes 40 druhů. V pobřežní části Korunního rybníka pak vznikla navíc stezka mokřadem s rostlinami typickými pro Slavkovský les a Tepelskou vrchovinu. Děti si mohou užívat v přírodním volnočasovém areálu, sportovně založení návštěvníci pak mohou využít travnaté sportoviště. Sportovní vybavení či herní prvky jsou k zapůjčení zdarma. Po zakoupení vstupenky mají návštěvníci možnost buď volně prohlídky s využitím tištěných materiálů či audioprůvodců nebo v sezoně komentovaných prohlídek.

Pohled z vrchu

Vodní hladina

V BBZ se konají i další doprovodné akce v podobě koncertů, výstav a promítání. Ve školním roce je připraveno několik výukových modelů pro děti ze školek i základních a středních škol. První srpnový víkend se koná ekologický festival Zázračná planeta Země.

Dne 5. 2. 2014 byla Bečovská botanická zahrada na Valné hromadě Unie botanických zahrad České republiky v Brně jednomyslně přijata za jejího řádného člena. V této velikosti je to jediná botanická zahrada v České republice, která je plně financována ze zdrojů neziskové organizace. Ostatní takto velké zahrady patří pod města, kraje, státní výzkumné ústavy či univerzity. O to je zajištění jejího fungování náročnější a komplikovanější. Bečovská botanická zahrada nemá ani žádného velkého sponzora.

Bečovská botanická zahrada reprezentovala Karlovarský kraj v celostátní soutěži Má vlast cestami proměn a získala titul Nekrásnější proměna České republiky 2013. V botanické zahradě byl v roce 2014 i další důvod k radosti. Znovuobnovitel botanické zahrady Jiří Šindelář se totiž umístil nejprve na I. místě krajského kola soutěže ceny Ď – díky českým mecenášům a dobrodincům a následně zvítězil mezi více než 300 nominovanými v celostátním kole a je tak držitelem Grand prix. V září 2014 pak Památková komora České republiky udělila Jiřímu Šindelářovi cenu poroty za příkladnou památkovou péči o Bečovskou botanickou zahradu. V roce 2016

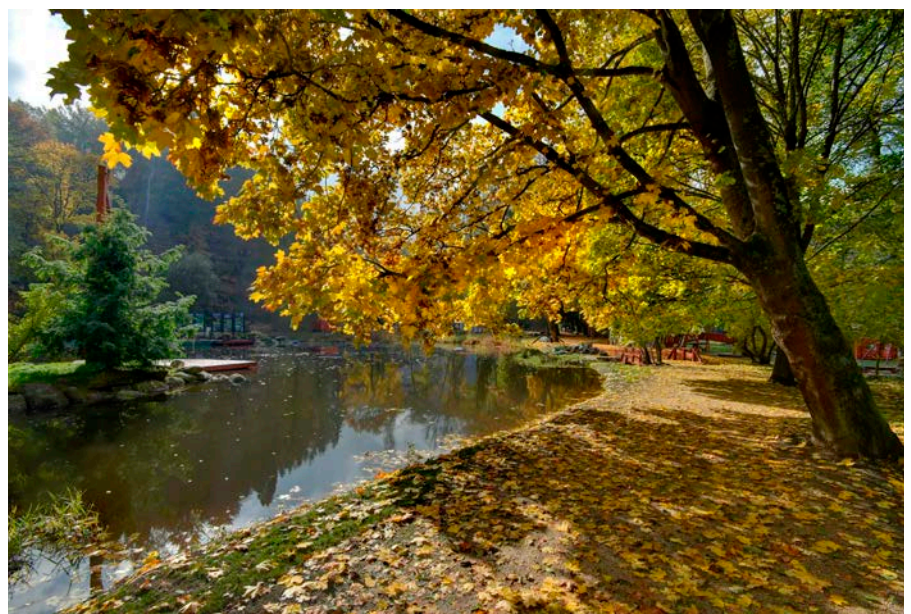
obdržela zahrada také ocenění „Srdce pro region 2016“.

Zahrada se nyní pyšní především vzrostlými jehličnatými a listnatými stromy, které pocházejí z doby zakládání zahrady. Unikátní výšky přes 20 m dosahuje sloupovitý smrk *Picea abies* 'Rothenhaus', výšky 36 m douglaska tisolistá – *Pseudotsuga menziesii* s obvodem kmene 340 cm, která byla vysazena v roce 1918. O něco menší je modřín Kempferův – *Larix kaempferi*, který je vysoký 28 m, s obvodem kmene 224 cm, a který byl vysazený v roce 1923. Další zajímavá jehličnatá dřevina tsuga kanadská – *Tsuga canadensis* je vysoká

23 m, s obvodem kmene 263 cm a byla vysazena v roce 1923. Mezi unikáty zahrady patří listnatá dřevina korkovník amurský – *Phellodendron amurense*, který byl vysazen na příkrém svahu alpina v roce 1923. Je tvořen dvěma poléhavými větvemi, které dosahují výšky 6 m, jejich obvod činí 84 a 89 cm. Jedná se o tzv. Korkovník pana Koditka, který obdržel titul „Strom hrdina“ České republiky pro rok 2005. Mezi další zajímavé dřeviny patří bříza papyrovitá – *Betula papyrifera*, která je vysoká 25 m, s obvodem kmene 197 cm, javor stříbroolistý (stříbrný) – *Acer saccharinum* s výškou 23 m a obvodem kmene 290 cm vysazený v roce 1918 a zmarličník japonský – *Cercidiphyllum japonicum*, který je vysoký 20 m, s obvodem kmene 114 cm. Na příkrém svahu roste také pnoucí aktinidie význačná – *Actinidia arguta*.

Postupně jsou dosazovány nové rostliny, a to jak historického sortimentu, tak i rostliny nově introdukované. Sortiment se daří rozšiřovat díky podpoře od ostatních botanických zahrad (BZ Teplice, Dendrologická zahrada Průhonice, VUKOZ Průhonice, Arboretum Kostelec nad Černými lesy, BZ Chotobuz, apod.). Důležitým partnerem jsou zahradě i jednotliví sběratelé a pěstitelé a základní organizace Českého zahrádkářského svazu. Zahradě se postupně navrácí její původní význam.

Pomůžete i vy a stanete se spoluzačráníci a budovateli Bečovské botanické zahrady?

Podzim v zahradě

Květena Kréty – ostrova endemitů

Text a foto: Cedrik a Štěpánka Haškovci

V dubnu loňského roku jsme se vydali za květinami na Krétu. Květena Kréty je velmi bohatá, vyskytují se zde jak květiny Středozeří, tak především svěbytná endemická květena, která se nenachází nikde jinde. Je to dáno i tím, že Kréta se oddělila od Řecka před nějakými pěti milióny let. Nahoře, kde byly ještě zbytky sněhu, byla první jarní květena a v nižších polohách pozdní jaro, nebo už počínající léto. Kréta je hodně hornatý ostrov, některé vrcholky jsou přes 2000 m n. m., takže o skalničky není nouze.

Prvním pohorím, které jsme navštívili, bylo Dikti s nejvyšším vrcholkem 2145 m n. m. Už cestou nahoru jsme ještě v lese viděli řadu zajímavých skalniček, jako třeba endemické tulipány *Tulipa cretica*, nejmenší z krétských tulipánů, bílé a růžové bramboříky *Cyclamen creticum*, které rostou jen na ostrovech

Arum creticum

Kréta a Karpathos, nebo nízké kosatce *Iris unguicularis* subsp. *cretensis*, které nás pak provázely po celé Krétě. Těsně nad hranicí lesa jsme našli nízký endemický pryskyřník *Ranunculus cupreus*. Dále tam rostly vzácné světle růžové jetele jednokvěté *Trifolium uniflorum*. Ještě výše, přímo na okraji vesničky, nás zaujaly sytě žluté áróny *Arum creticum*, endemit říčních ostrovů Kréty, Karpathos a Symi a sasanky věncové (syn. s. proměnlivé) *Anemone coronaria*, které jsme pak viděli i na řadě dalších míst Kréty. A úplně nahoře rostly vzácné vítody *Polygala venulosa*, lýkovec *Daphne sericea* a endemické poddruhy bílé sasanky hvězdovité (*Anemone hortensis* subsp. *heldreichii*) s výraznými tmavě modrými tyčinkami.

Cestou v nižších polohách jsme přímo u silnice viděli monumentální fialovohnědé drakovce obecné (*Dracunculus vul-*

Anemone coronaria

garis), až dva metry vysoké léčivky ločidla *Ferula communis* a na skalách endemické fialové zvonky *Campanula tubulosa*. Na řadě míst jsme obdivovali několik barevných variací velkokvětých pryskyřníků *Ranunculus asiaticus*, které byly žluté, bílé a některé i s růžovými okraji. Dále také mečíky *Gladiolus italicus* a žluté rohatce *Glaucium flavum*. Ve skalách kvetly překrásné sivutky *Aethionema saxatile* subsp. *creticum*. Kousek od moře na poloostrově Rodopou rostly na skalách vzácné a endemické *Solenopsis minuta* subsp. *annua*.

Na planině Ghious Cambos nás překvapil červený koberec endemických tulipánů *Tulipa doerfleri*, které byly právě v plném květu. Kromě těchto červených tulipánů jsme tam ještě viděli atypické světlezelené kosatce s téměř černými konci květů *Hermodactylus tuberosus*, již zmíněné sasanky *Anemone coronaria* a některé další květiny.

Jedním z cílů naší cesty bylo vysokohorské údolí Amoutsera valey v Lefka Ori – Bílých horách, jejichž vrcholky jsou i v létě pokryté sněhem. Již cesta tam byla docela náročná a ještě před

Corydalis uniflora

Ranunculus cupreus

cílem cesty nás zastavila souvislá vrstva sněhu. V místech, kde nedávno roztál, byly bohaté porosty endemického poddruhu šafránů *Crocus sieberi* subsp. *sieberi* a ladoněk *Scilla nana*, které jsou též krétským endemitem. Na skalkách začínaly kvést chudiny *Draba cretica*, další endemit krétských hor.

Snad nejvíce nás na Krétě uchvátila svou malebností Omalos plain, náhorní plošina ve výšce 1100 m n. m., lemovaná věncem v té době ještě zasněžených horských vrcholků. Měli jsme to štěstí, že tato planina byla právě rozkvetlá snad tisíci tulipány, stovkami různobarevných sasaneček věncových (*Anemone coronaria*), které byly fialové, modré, červené, růžové a bílé a řadou dalších květin, jako bílými *Romulea bulbocodium*, které jsme zde viděli poprvé v životě, apod. Zajímavé bylo, že až na jeden tulipán, který kvetl uprostřed trnitého keře, byly všechny za plotem. Důvod je zřejmě čtyřnohý. Jsou to na Krétě všude přítomné kozy, které vše sežerou, až na *Asphodely* a *Asphodeliny*, ty ovšem rostou v o něco nižších polohách. O jaký druh tulipánu se ale jednalo? Všude se uvádí, že na Omalos plain

Romulea bulbocodium

roste *Tulipa bakeri*, pojmenovaná po anglickém botanikovi Bakerovi. Nejspíš tam byly i další tulipány, *Tulipa saxatilis*, které někteří autoři považují jen za synonymum *T. bakeri*. Někdo je zase uvádí jako *T. saxatilis* subsp. *bakeri*. Rozdíly mezi *T. bakeri* a *T. saxatilis* jsou trochu nejasné. Snad ty *T. bakeri* jsou o něco červenější než *T. saxatilis*. Vyhlášený botanik a odborník na řeckou flóru, jakým je Arne Strid (který nás požádal o obrázek těchto tulipánů do svého alba květin), ve své monografii Atlas of the Aegean Flora uvádí, že *T. bakeri* by mohl být ustálený hybrid *T. saxatilis* a *T. cretica*, kdo ví? Zatímco *T. saxatilis* rostou kromě Kréty na několika dalších ostrovech, jako například Rhodos a na jednom poloostrově v jihozápadním Turecku, *T. bakeri* by měly být krétským endemitem.

Poslední vysokohorskou planinu, kterou jsme navštívili, byla Nida plateau v pohoří Ida. Přestože nás zde zastihlo sněžení, tak jsme byli velmi spokojeni se svými „úlovky“. Kromě keřovité višně položené (*Prunus prostrata*, syn. *Amygdalus prostrata*) a již výše zmíněného šafránu *Crocus sieberi* subsp. *sieberi*, tam byly bílé poddruhy endemických ladoněk *Scilla*

Solenopsis minuta ssp. *annua*

nana subsp. *albescens* (syn. *Scilla albescens*) a půvabné endemické dymnivky *Corydalis uniflora*. Byly tam i dva druhy endemických violek, fialovomodré violky *Viola cretica* a žluté kvetoucí violky *Viola fragrans*.

Na mnoha místech jsme viděli i řadu orchidejí, jako například *Orchis quadripunctata*, *O. tridentata*, *O. anatolica*, *O. collina*, *Barlia robertiana*, *Ophrys cretica*, *O. tenthredinifera*, *O. bombyliflora* etc. A zvláště v nižších polohách byla řada dalších zajímavých květin, jako třeba endemická *Petromarula pinnata*, nebo růžojetel (syn. solničník krétský) (*Ebenus cretica*). Toto je jen malý přehled květin, které jsme na Krétě viděli, ale nechtěli jsme článek zatížit jejich příliš obsáhlým seznamem. Věříme, že Vás budeme moci seznámit podrobněji s krétskou květenou na některém Vašem promítání. Na Krétě lze vidět i celou řadu kulturních památek, z nichž nejzajímavější je asi Heraklion s restaurovanými pozůstatky z mínojského období. Kréta je určitě zajímavou destinací, a to nejen pro skalničkáře. Nemluvě o tom, že už v dubnu se tam dalo koupat v moři.